

Nieuwsbrief 10 BSL

Begeleiding Startende Leraren

Regio Eindhoven e.o.

Deze nieuwsbrief is bestemd voor leraren, schoolbegeleiders, coaches, schoolleiders van de deelnemende scholen van het project BSL. De nieuwsbrief is bedoeld als informatiebron en als platform voor kennisdeling. De brief wordt digitaal verspreid via de website van de ESoE en verschijnt tweemaandelijks.

Nieuwsbrief 10 bevat een vooruitblik op de activiteiten die komend jaar in het BSL-project worden ontwikkeld. Ervaringen uit de eerste twee projectjaren hebben geleid tot aanpassingen en nieuwe ideeën. In deze nieuwsbrief kunt u lezen wat startende leraren volgend schooljaar kunnen verwachten en hoe scholen ondersteund kunnen worden bij de begeleiding van hun beginnende collega's. Verder kijken we terug op de identity workshops van eind mei en begin juni. Videocoaching krijgt in deze nieuwsbrief extra aandacht in het blokje De leraar in beeld. Daarin een interview met Rita Schildwacht, een terugblik op de ervaringen van de videoclub en op de verdiepingscursus voor videocoaches. Natuurlijk vindt u in deze nieuwsbrief ook andere wetenswaardigheden en belangrijke data voor komend jaar.

Het derde projectjaar: Ontwikkelingen in het BSL-project

Het BSL-project is bestemd voor leraren die in de beginfase van hun loopbaan verkeren. Het project is gebaseerd op theoretische kaders die in de praktijk succesvol zijn gebleken en beoogt bij te dragen aan de professionele identiteitsontwikkeling. Alle onderdelen van het project gaan uit van het leren van en met elkaar. Door videobegeleiding leert de starter aan de hand van beeldmateriaal uit zijn eigen praktijk daarbij geholpen door de coach. In de videoclub vindt het leren van de starter plaats in een groep van ervaren en minder ervaren collega's die met elkaar kwesties rond het pedagogisch-didactisch handelen bespreken, ook weer aan de hand van eigen beelden en eigen leervragen. Het samen ontwerpen en bespreken van lessen is de kern van het samen leren in het onderdeel lesson study. In de videoclub en in de lesson study hebben naast startende docenten ook ervaren deelnemers hun inbreng.

Digitaal platform

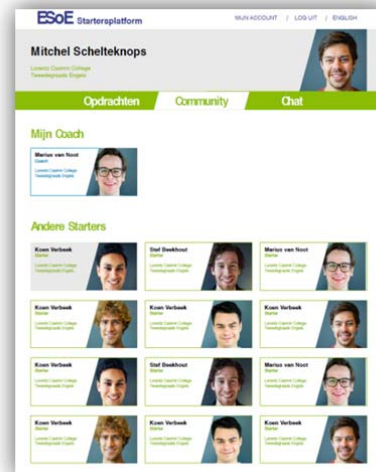
Het leren van en met elkaar is belangrijk voor de identiteitsontwikkeling van de starter. Nieuw in het project is het digitale platform waarop starters van verschillende scholen met elkaar stil staan bij en werken aan hun professionele groei.

Op dit moment zijn we druk bezig met het vormgeven aan het online Identity platform dat vanaf volgend jaar gebruikt wordt voor het werken aan de professionele identiteit van de startende docent.

Startende docenten melden zich aan in het Identity platform en krijgen gedurende het jaar een aantal vragen betreffende hun professionele identiteit. De individueel uitgewerkte vragen vormen de basis voor gesprekken met de coach in de school. Daarnaast is er digitale uitwisseling met andere starters in een forum.

De vragen die aan bod komen in het Identity platform, hebben te maken met de positie die je als starter inneemt in je school; op welke manier je 'jezelf' kunt en wilt zijn in je school ten aanzien van je leerlingen en je collega's en hoe je omgaat met spanningen die daaruit voortvloeien. Je ervaringen in de schoolpraktijk vormen hierbij een belangrijke basis en van daaruit kijk je, samen met je coach maar ook samen met andere starters, naar je professionele identiteit als docent.

In een eerste workshop aan het begin van het schooljaar wordt het Identity platform toegelicht en komen natuurlijk ook zaken als privacy e.d. aan bod. Aan het eind van het schooljaar is er een eindworkshop. De rol van de coach is bij het digitaal platform erg belangrijk. Vandaar dat er speciale aandacht is voor de wijze waarop deze coach het platform kan benutten. Alle data voor de workshops en bijeenkomsten voor coaches zijn te vinden aan het eind van deze nieuwsbrief bij 'voor in de agenda', pagina 10.

Maatwerk Inductie

Deelname aan het (schooloverstijgende) platform is voor alle startende docenten uit cohort 2 en 3 de essentie van het project. De schoolbegeleiders en coaches worden hierbij actief betrokken. De school is verantwoordelijk voor alle vormen van begeleiding op de school en maakt zelf een keuze tussen het inrichten van videoclubs of lesson studies (zie overzicht inductie-onderdelen pagina 3). Belangrijk hierbij is de afweging welk begeleidingstraject vorm te geven en welke beginnende en ervaren docenten hierbij te betrekken. ESoE/FLOT kan bij deze afweging advies geven.

Trainingen

Naast de uitvoerende zaken worden dit jaar weer trainingen aangeboden voor coaches die beeldmateriaal willen inzetten. Inschrijving voor deze cursussen staat in principe open voor elke deelnemende school, waarbij moet worden opgemerkt dat voorrang wordt verleend aan scholen waarvan in de eerste twee projectjaren nog geen videocoaches zijn opgeleid.

Bij voldoende belangstelling worden er twee groepen voor de basistraining geformeerd. De eerste groep start in september en volgt bijeenkomsten op dinsdagmiddag. De tweede groep start in oktober en volgt bijeenkomsten op maandagmiddag.

Als er voldoende aanmeldingen zijn, worden er voor de verdiepingstraining ook twee groepen geformeerd. De eerste groep start in september en volgt bijeenkomsten op dinsdagmiddag. De tweede groep begint in oktober en volgt bijeenkomsten op maandagmiddag.

Nieuw in het aanbod zijn de bijeenkomsten voor coaches die werken met het digitale platform. Zie voor de exacte data en tijden voor de trainingen en bijeenkomsten “voor in de agenda” op pagina 10.

Overzicht inductie-onderdelen schooljaar 2016-2017

	Cohort 1-2014 Starters gaan 3 ^e jaar in	Cohort 2-2015 Starters gaan 2e jaar in	Cohort 3-2016 Starters per augustus 2016
Projectonderdelen/ Uitvoering BSL	Videoclub Lesson study	Videobegeleiding (individueel) Videoclub	Videobegeleiding (individueel) Videoclub
	Vrijwillige terugkomdag Identity workshops	Lesson study Digitaal platform (met twee identity workshops)	Lesson study Digitaal platform (met twee identity workshops)
Trainingen voor coaches (ongeacht cohort)	Coachen met digitaal platform Individuele videobegeleiding		
	Verdiepingstraining Videobegeleiding		
	ICALT-observatie training		

Identity workshops: ‘Jezelf zijn als’ docent (Cohort 1-2014 en cohort 2-2015)

Identity workshop 8: cohort 1-2014

Op vrijdag 13 mei hebben de starters van cohort 1 – 2014 in een eindgesprek teruggeblikt op 2 jaar werken aan hun professionele identiteit. In het eindgesprek is gevraagd wanneer je in de afgelopen twee jaar als docent nu echt jezelf bent geweest. Aan de hand van dit voorbeeld en de door de starter zelfgeschreven definitie van ‘identiteit als docent’ is gesproken over de authenticiteit van de deelnemers uit de groep. Mooie verhalen werden gedeeld: bijvoorbeeld een docent die er door 1 opmerking in een identity workshop achter kwam dat hij met leerlingen meer lol wilde hebben en dus veel te gefocust was op de les en minder op het contact. Dit heeft zijn omgang met leerlingen en ook de manier waarop hij voor de klas staat definitief veranderd.

We sloten de workshopserie feestelijk af met een klein cadeautje in de vorm van Omdenk-kaarten. Uiteraard reikten we ook het welverdiende certificaat uit voor deelname aan het twee de jaar Identity Workshops. De datum voor de (vrijwillige) terugkombijeenkomst in 2016 is te vinden aan het eind van deze nieuwsbrief bij agenda. Hiervoor krijgt iedereen per mail een persoonlijke uitnodiging.

Identity workshop 4: cohort 2-2015

De starters van cohort 2 - 2015 hebben op 6 juni het eerste jaar Identity workshops afgesloten. Centraal stond de vraag hoe je jezelf bent voor de klas en als collega in de school. Antwoorden op vragen als: laat je in de school zien wie je bent als persoon? Kan je je gedragen of kleden zoals je wilt? Kan je overal je mening over geven? En wat betekent dat voor je klas, voor je collega's en voor het beroep van leraar in het algemeen? werden in groepen besproken.

De starters uit dit cohort bleken duidelijke grenzen te hebben afgebakend voor zichzelf en konden helder verwoorden wie ze voor hun leerlingen en voor hun collega's in de toekomst wilden zijn.

Over het algemeen waren alle starters positief en heerste er een instemmende houding ten aanzien van elkaar. Dat juichen we van harte toe. De vaardigheid om elkaar soms ook kritisch te bevragen om zo de discussie in het onderwijs van de toekomst levend te houden, is een mooie uitdaging voor volgend schooljaar.

Ook deze workshop werd afgesloten met een certificaat voor deelname aan de eerste 4 Identity workshops. Deze groep docenten start volgend jaar met het werken aan hun professionele identiteit in het online Identity platform.

De leraar in beeld

Verdiepingscursus video-coaching:

In het schooljaar 2015-2016 is een groep videocoaches begonnen aan de verdiepingscursus.

Waar bij de basiscursus video coaching het accent lag op het aanleren van coachen met behulp van video en elkaar daarover feedback geven, lag de focus in deze cursus bij de leervraag die iedere deelnemer inbracht. De cursus kon benut worden om zich aansluitend bij de individuele leervraag verder te bekwamen. Een deelnemer verwoordt het als volgt: *"Gaandeweg een schooljaar blijkt dat je de leervraag steeds net iets anders kan stellen. Deels omdat sommige zaken duidelijk worden in de*

loop van de tijd maar ook omdat in de cursus gevraagd wordt om jezelf op beeld op te nemen tijdens een coachgesprek en dat terug te kijken. Je beeld op jezelf verandert. De technieken die handvat zijn bij het begeleiden van de collega kun je zo ook oefenen op jezelf. Juist daardoor leer je ook kijken naar jouw eigen motieven in handelen. Een van de voordelen is dat je degene die je begeleidt ook vraagt om feedback en ook daar leer je veel van."

De cursus was gebaseerd op een stimulerende en ontwikkelende benaderingswijze. Het mooie is dat de cursisten ook hun sterke kanten hebben leren kennen, iets wat ze in hun werk als coach weer kunnen benutten.

De cursus nodigde verder uit een aantal gesprekstechnieken uit te proberen. Coaches hebben ervaren dat zij hun coachees hierdoor veel steun en inzicht kunnen bieden in wat er speelt. De technieken boden de mogelijkheid tot het bieden van structuur in het gesprek en het loskomen van vaste patronen. Een deelnemer: *"De docenten die ik op deze manier begeleid heb vinden videocoaching heel prettig. Degene die begeleid wordt heeft veel meer de regie."* De sfeer is veilig, waardoor er geleerd kan worden. Dat geldt voor de cursisten en voor de docenten die door hen gecoacht worden.

Een beeld zegt meer dan 1000 woorden:

In gesprek met Rita Schildwacht

In het BSL-project van ESoE en FLOT neemt begeleiding met behulp van beeldmateriaal een belangrijke plaats in. Rita Schildwacht, lid van de projectgroep en lerarenopleider bij FLOT is een expert op dit terrein.

Al sinds 2004 houdt Rita Schildwacht zich bezig met de vraag hoe startende leraren goed begeleid kunnen worden. Ze maakte destijds deel uit van de leerkring behorende bij het lectoraat van Sanneke Bolhuis die zich bezighield met leerstrategieën. Sindsdien zoekt ze naar motiverende vormen van leren. Ze is daarbij gericht op het leren op de werkplek: leren kan overal en het leren op de werkplek ondersteund door videofeedback is bij uitstek een krachtige vorm, zo is haar ervaring.¹ De

randvoorwaarden voor het professionaliseren met behulp van videofeedback komen voort uit de basisbehoeften zoals die door Deci en Ryan geformuleerd zijn (competentie, relatie en autonomie). Volgens Rita is veiligheid van het grootste belang. Er moet sprake zijn van onderling vertrouwen en de professionals moeten ruimte krijgen waarbinnen ze zich kunnen ontwikkelen. In een dergelijke context kan professionalisering aan de hand van videomateriaal tot iets moois leiden. Immers video is rijk omdat het veel informatie levert en uitnodigt tot het krijgen van veel feedback. Samen met collega's kun je elementen uit je werk onderzoeken, waar je in je eentje niet of moeilijk aan toekomt. Zo verwerf je met je collega's eenzelfde taal, wat het samen leren bevordert. Uitgangspunt is dat een professional altijd iets te leren heeft.

¹ In 2012 promoveerde Rita Schildwacht op het coachen van leraren door middel van video feedback: *Learning tot notice, teachers coaching teachers with video feedback*

Professionalisering met behulp van video biedt een leeromgeving waarbinnen mensen een kans krijgen om zich verder te ontwikkelen. Dat kan in het BSL-traject langs verschillende lijnen.

De eerste lijn is die **van coaching aan de hand van videobeelden**. Deze vorm is bij uitstek geschikt voor starters in de beginfase van hun loopbaan. Het is een individuele vorm van coaching waarbij de werkbegeleider aansluit bij concrete leervragen uit de complexe praktijk van de beginner. Videobeelden kunnen helpen om deze praktijk te onderzoeken. Vragenderwijs en in dialoog kan de nieuwe collega verder geholpen worden. De dialoog over de videobeelden werkt verhelderend. De professionele visie wordt erdoor aangescherpt. Zo leert hij dingen zien die hij eerder niet zag of die anderen niet zien.

“Het is niet acceptabel als een professional zegt dat hij niets meer te leren heeft.”

Het is ook mogelijk om videobeelden in intervisie in te zetten. Dan is het belangrijk dat de andere groepsleden doorvragen en de collega in stapjes vooruithelpen. De gecoachte is de eigenaar van het leerproces. Dosering is volgens Rita de sleutel.

Een andere lijn is die van **de videoclub**. Dit is een diepere vorm van professionalisering, die verder gaat dan het aanleren van techniekjes. Hier gaat het erom dat professionals met elkaar nadenken over de achtergronden van hun pedagogisch didactisch handelen en over hun drijfveren en waarden. Videobeelden maken het gesprek hierover rijk. Het

“Het geheel van de school moet lerend zijn.”

is van meerwaarde als de deelnemers verschillende vakken geven. Schildwacht: *“Dat levert iets op wat elders of bij andere manieren van professionaliseren moeilijker te halen is.”* In de videoclub ontstaat een dialoog die op scholen nog niet zo vaak gevoerd wordt. Ze is minder gericht op de directe opbrengsten. *“Het gesprek gaat niet zozeer over doe ik de dingen goed, maar meer over doe ik de goede dingen”*, aldus Rita Schildwacht. Zo raakt de dialoog in de videoclub volgens haar vrijwel vanzelf aan de professionele identiteit. Iedereen in de videoclub is lerend. Gelijkwaardigheid is bij de videoclub een belangrijk principe. Dat betekent dat er een heldere rolverdeling nodig is.

De schoolcoach heeft binnen de videoclub geen directe rol: hij faciliteert dat de videoclub kan draaien. Hij moet ervoor zorgdragen dat de deelnemers vanuit een lerende houding instappen. Het gesprek in de club moet hij vervolgens overlaten aan de peercoaches. Het leertraject binnen de videoclub moet niet gekoppeld zijn aan vooraf gestelde leerdoelen. De school moet het over durven laten aan de professionals vanuit het vertrouwen dat zij hun eigen weg zoeken daarbij geholpen door collega's. De videobeelden richten het gesprek, de procesbewaker draagt er zorg voor dat de dialoog volgens de uitgangspunten verloopt en de peercoach heeft de rol te blijven vragen. Hij maakt zelf deel uit van het leerproces binnen de groep en staat dus niet aan zijlijn.

Lesson study vormt de derde lijn. Het is een actuele vorm van professionalisering die voor scholen aansluit op bekende vorm deskundigheidsbevordering. Bij lesson study gaat het altijd gaat om vakdidactisch handelen en een ontwerponderzoek dat gericht is op het leren van leerlingen.

Er zijn echter op diverse plekken in het land verschillende uitwerkingsvormen.

In het Eindhovense BSL -project is bij lesson study de gezamenlijke focus gericht op de leerling. Vanuit een nieuwsgierigheid naar *“wat er in de koppetjes van de*

leerlingen gebeurt”, gaat met aan de slag met een kort cyclisch ontwerp, dat vervolgens uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld wordt met de bedoeling beter aan te sluiten bij de behoeften van de leerlingen. Ook hier zijn de deelnemers de eigenaar van het leerproces. Een kenmerk is bovendien dat zij bij elkaar observeren en/of videobeelden gebruiken om een goed beeld te krijgen van wat er bij leerlingen speelt. De deelnemers brengen persoonlijke kennis en ervaring in en raadplegen literatuur en experts.

Schildwacht vindt het voor scholen een uitgelezen kans om deel te nemen in het BSL-project en op die manier de kans te krijgen vaardig te worden het professionaliseren met behulp van videobeelden. Nu kunnen scholen nog gratis gebruik maken van de experts uit het project om samen tot maatwerk te komen. Het moet uiteindelijk een schooleigen invulling krijgen om het duurzaam te maken.

De tips van Rita Schildwacht:

Voor de schoolleiders	Aan coaches
Gun het je beginners om op tijd met videocoaching te beginnen om te voorkomen dat patronen zich al aftekenen voordat de coaching is ingezet;	Blijf je coachvaardigheden verdiepen, verbeteren;
Het is krachtig als is ook teamleiders in deze trajecten participeren;	Gun jezelf om met collega's te leren;
Bied professionaliseringstrajecten m.b.v. video met een zekere regelmaat aan al je docenten aan. Zo mobiliseer je het leren in de breedte van de school (individueel, teams, secties enz.) Het vormt een vliegwiel dat in beweging blijft;	
Je moet over hobbels heen: werken met videobeelden onwennig, het is nieuw en dat kost tijd. Juist het feit dat het wat pijn doet, geeft aan dat het werkt.	

De videoclub in de praktijk

Scholengemeenschap Were Di is een van de scholen uit het project die de videoclub in praktijk hebben gebracht. Startende en ervaren collega's zijn er in de zogenaamde triades aan de slag gegaan. In een drietal bijeenkomsten zijn alle deelnemers door de schoolcoach in samenwerking met de begeleider uit het BSL-project voorbereid op het werken in de triades. Deze bijeenkomsten vonden plaats van 16.00 uur tot 18.00 uur en werden afgesloten met een maaltijd.

In totaal hebben 4 groepen in drietallen gewerkt volgens de uitgangspunten van de videoclub. Hiervoor zijn ze in totaal drie keer bij elkaar geweest gedurende een dagdeel. Het systeem dat het Were Di hanteert voor het vervangen van lessen werd ook nu ingezet. De deelnemers hadden hierdoor ruim de tijd om hun leervragen te stellen, de video-opnames te bekijken en er feedback op te geven. Dat heeft op het leren een positief effect gehad.

Een andere succesfactor is dat de coach tussen de triades door gesprekken had met de deelnemers en tussentijds een intervisiebijeenkomst organiseerde. Dit heeft de continuïteit van de persoonlijke ontwikkeling zeker bevorderd.

Al bij al kijkt het Were Di terug op een succesvolle eerste ronde van de videoclub. Er was dan ook alle reden om deze met een feestelijke bijeenkomst af te sluiten.

Kennisdeling BSL Eindhoven e.o.

De Nieuwe Meso

In De Nieuwe Meso van juni 2016 beschrijven Rita Schildwacht en Janine Mommers de eigenheid van het Eindhoven BSL-project. Zij geven aan dat begeleiding van startende leraren aan kracht wint door de samenwerking van scholen en lerarenopleidingen. Voor de professionele ontwikkeling van starters is dialoog met collega's binnen de school waardevol en daarnaast het gesprek met beginners van andere scholen. De lerarenopleidingen kunnen de scholen helpen deze dialoog gestructureerd te voeren.

Onderwijs Research Dagen

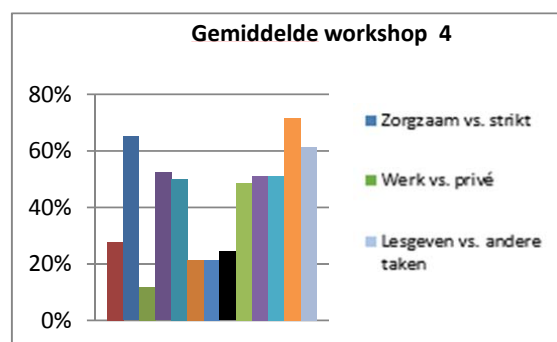
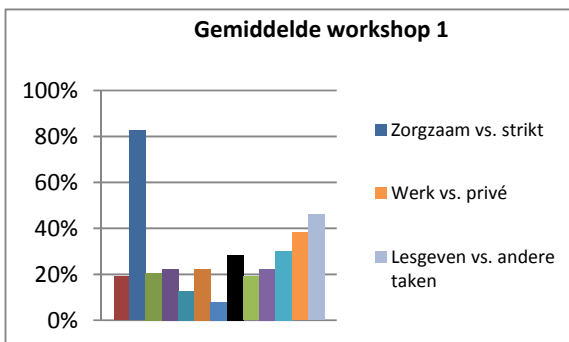
Op 25, 26 en 27 mei vonden in Rotterdam de Onderwijs Research Dagen plaats. De ORD is een jaarlijkse congres voor Nederlandse en Vlaamse onderwijsonderzoekers.

Op donderdagmiddag gaf Janine Mommers in een symposium gericht op professionele identiteit een presentatie getiteld: 'Identity workshops voor beginnende docenten: herkennen en omgaan met identiteitsspanningen'

In deze presentatie stond centraal welke identiteitsspanningen startende docenten sterk ervaren en hoe daarmee omgegaan wordt in de Identity Workshops.

Het bleek dat de meeste startende docenten (83%) aan het begin van het schooljaar spanningen ervoeren op het gebied van 'zorgzaam willen zijn maar ook streng moeten zijn'. Het gemiddeld aantal spanningen nam af en op het einde van het jaar werden andere spanningen gevoeld. De spanning 'zorgzaam willen zijn maar ook streng moeten zijn' kwam nog steeds vaak (65%) voor. De spanning werkdruk vs. privéleven werd door meer docenten (72%) ervaren.

Om te laten zien hoe docenten zijn omgegaan met spanningen in de professionele identiteit, zijn er geanonimiseerde portretten gemaakt die de ontwikkeling van startende docenten gedurende het schooljaar weergeven. Hieruit blijkt onder andere dat dezelfde spanningen vanuit verschillende perspectieven kunnen ontstaan.

Beide bijdragen (De Nieuwe Meso en ORD-presentatie) zijn te vinden op de landelijke BSL-website (www.begeleidingstartenderaren.nl) en op de ESoE website (<https://www.tue.nl/universiteit/over-de-universiteit/eindhoven-school-of-education/voor-docenten-en-scholen/begeleiding-startende-leraren/>).

Nieuws vanuit Landelijk Onderzoek.

Tijdens het landelijk inductie overleg werd stilgestaan bij de vragen en feedback die de schoolbegeleiders, ook onder andere uit Eindhoven e.o., hebben op de landelijke metingen. Besproken zijn problemen met het observeren met de app, het moeilijke taalgebruik in de leerlingenvragenlijst voor met name de vmbo-klassen, etc. De onderzoekers van de RUG nemen deze opmerkingen zeer ter harte en kijken of er aanpassingen mogelijk zijn. Een aanpassing die al doorgevoerd is betreft de inhoud en lay-out van de feedbackrapporten naar de individuele docenten. Deze rapporten worden vanaf eind juni 2016 verstuurd (alleen naar de desbetreffende persoon). De startende docent mag zelf bepalen of hij/zij dit rapport wil bespreken met zijn/haar coach. De RUG heeft er alles aan gedaan om duidelijk te zijn in deze feedbackrapportage, maar mochten er vragen zijn neem dan contact op met Gonny (g.l.m.schellings@tue.nl).

Belangrijk!

De manier van aanmelden van starters (cohort 3-2016) is veranderd! Na de zomervakantie krijgt de schoolbegeleider een aanmeldingslink om namen van nieuwe starters (cohort 2016-3) door te geven aan de RUG; en de starter gaat zichzelf aanmelden. Na de deadline krijgt de schoolbegeleider feedback welke starter zich heeft aangemeld. De instructies over deze aanmelding worden aan het begin van het schooljaar verspreid. De deadline van aanmelden is na het eerste schoolbegeleidersoverleg (12-09), dus vragen over de aanmelding kunnen tijdens dit overleg worden besproken.

Een zonnige
vakantie!

De volgende nieuwsbrief verschijnt in oktober 2016. Daarin onder meer:

Het digitale platform

De leraar in beeld

Nieuwe scholen

Voor in de agenda

Activiteit:	Datum:	Tijd:	Plaats:
Schoolbegeleidersoverleg	12 september 2016	15.00 - 17.00	ESoE
Videotraining basis (1) eerste bijeenkomst	20 september 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Deadline opgave cohort 3-2016	20 september 2016	Online	Online
Videotraining verdieping (1) eerste bijeenkomst	27 september 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Bijeenkomst coaches: introductie digitaal platform	28 september 2016	15.00 – 17.00	ESoE
Startworkshop digitaal platform cohort 2-2015	3 oktober 2016	9.00 – 12.00	ESoE
Videotraining verdieping (2) eerste bijeenkomst *	3 oktober 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining basis (2) eerste bijeenkomst *	10 oktober 2016	15.30 - 19.00	FLOT
ICALT-training	11 oktober 2016	14.00-17.00	ESoE
Startworkshop digitaal platform cohort 3-2016	17 oktober 2016	9.00 – 12.00	ESoE
Videotraining basis (1) tweede bijeenkomst	1 november 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping (1) tweede bijeenkomst	1 november 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping (2) tweede bijeenkomst *	7 november 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Vrijwillige terugkomdag identity workshops cohort 1-2014	14 november 2016	14.00-16.00	ESoE
Videotraining basis (2) tweede bijeenkomst *	14 november 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Schoolbegeleidersoverleg	15 november 2016	15.00 -17.00	ESoE
Videotraining verdieping (2) derde bijeenkomst *	12 december 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining basis (1) derde bijeenkomst	13 december 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping (1) tweede bijeenkomst	13 december 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining basis (2) derde bijeenkomst *	19 december 2016	15.30 - 19.00	FLOT
Bijeenkomst coaches digitaal platform: terugblik en klankbord	11 januari 2017	15.00- 17.00	ESoE
Schoolbegeleidersoverleg	20 februari 2017	15.00-17.00	ESoE
Videotraining basis (1) vierde bijeenkomst	14 maart 2017	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping (1) derde bijeenkomst	14 maart 2017	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping(2) vierde bijeenkomst*	20 maart 2017	15.30 - 19.00	FLOT
Videotraining verdieping (1) vierde bijeenkomst	21 maart 2017	15.30-19.00	FLOT
Videotraining basis (2) vierde bijeenkomst *	3 april 2017	15.30 - 19.00	FLOT
Schoolbegeleidersoverleg	9 mei 2017	15.00 -17.00	ESoE
Bijeenkomst coaches digitaal platform: terugblik	31 mei 2017	15.00-17.00	ESoE
Eindworkshop digitaal platform cohort 2 - 2015	6 juni 2017	9.00 -12.00	ESoE
Eindworkshop digitaal platform cohort 3 - 2016	14 juni 2017	9.00 -12.00	ESoE
Schoolbegeleidersoverleg	19 juni 2017	15.00 -17.00	ESoE

**Alleen bij voldoende belangstelling wordt de basis- en verdiepingscursus videotraining (2) aangeboden*